

Крутова А. С.,
д.е.н., проф. завідувач кафедри фінансів та обліку,
Долгопол Н. Ю.,
аспірант кафедри фінансів та обліку,
Харківський державний університет харчування та торгівлі

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ СУТНОСТІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Реалізація національних інтересів України на шляху інтеграції до світового економічного простору орієнтує процеси трансформаційних перетворень на структурну диверсифікацію економіки та розбудову інноваційної моделі розвитку, здатної вирішити існуючі соціо-еколого-економічні проблеми, підвищити конкурентоспроможність вітчизняного товаровиробника та експортний потенціал країни, забезпечити її національну безпеку та стабільно високі темпи економічного зростання, і, як наслідок – зміцнити позиції нашої держави у світовій системі міжнародних відносин. Провідними драйверами переходу до сталого інноваційного соціально-орієнтованого економічного розвитку є активізація інноваційно-інвестиційної діяльності й ефективна взаємодія на засадах рівноправного та взаємовигідного співробітництва держави та приватного бізнесу в усіх сферах і на всіх рівнях. Дедалі більшої вагомості в контексті забезпечення мультиплікативного ефекту співдії держави, територіальних громад та приватних інвесторів у межах реалізації суспільно значимих проектів набуває державно-приватне партнерство (ДПП). Наразі партнерські взаємовідносини держави та бізнесу визнані одним з ключових механізмів оновлення суспільного виробництва та модернізації економіки України, а їх висока ефективність у вирішенні важливих соціально-економічних проблем доведена досвідом багатьох країн світу.

Світова практика використання державно-приватного партнерства показує, що подібний механізм співробітництва доцільний для запровадження в країнах, де держава і бізнес мають спільний економічний інтерес, проте не можуть розвиватися і працювати незалежно один від одного. Спільний економічний інтерес держави і бізнесу виникає тоді, коли цільові орієнтири держави у взаємодії з бізнесом та цільові орієнтири бізнесу у взаємодії з державою мають точки перетину. Так, держава, взаємодіючи з бізнесом, прагне до: досягнення глобальних цілей спільними зусиллями; використання потенціалу підприємницького сектору для суспільного блага; залучення приватного бізнесу до реалізації стратегій соціально-економічного розвитку та розбудови інфраструктури економіки; розширення партнерства у сфері реалізації інноваційних проектів тощо. Своєю чергою, бізнес, взаємодіючи з державою, прагне до: наявності ефективного середовища для розвитку бізнесу та захисту своїх інтересів; функціонування «незахоплених» корупцією державних структур; прозорості різних форм взаємодії держави з бізнесом, які б

функціонували на паритетній основі, та можливості отримання фінансової допомоги на реалізацію суспільно корисних завдань [1, с. 128].

Вирішальною передумовою необхідності та доцільності широкого впровадження механізму державно-приватного партнерства в Україні стала невідповідність зростаючих потреб в суспільних послугах та обмежених ресурсних можливостей країни щодо їх задоволення, а його провідна роль у розбудові інноваційної моделі сталого соціально-економічного розвитку держави визнана на законодавчому рівні та закріплена прийнятою у 2013 році Концепцією розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки [2]. Формування ефективного механізму державно-приватного партнерства пов'язано із розумінням сутності, форм співпраці, пріоритетності сфер реалізації та методів оцінки ефективності проектів державно-приватного партнерства.

Зростання зацікавленості держави у розвитку державно-приватного партнерства пов'язана з його потенціалом щодо залучення приватних інвестиційних ресурсів (у першу чергу фінансових) для спільної реалізації проектів на об'єктах державної та муніципальної власності (рис. 1).

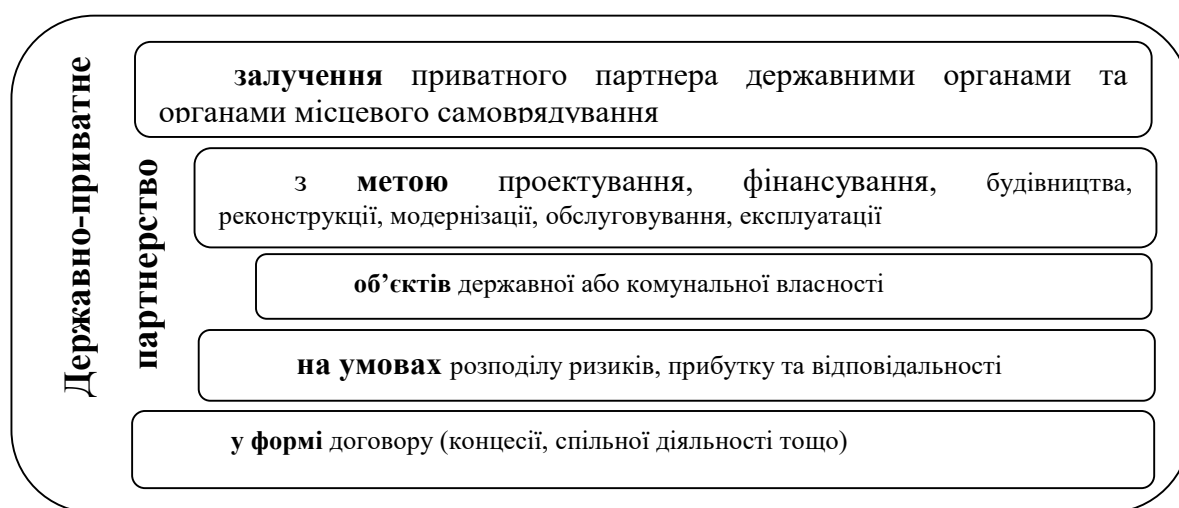

Рис. 1. Інтерпретація сутності державно-приватного партнерства

Привабливість проекту для приватних партнерів здебільшого визначає фінансова ефективність, яка оцінюється із залученням традиційних методів аналізу ефективності інвестиційних проектів, що ґрунтуються на порівнянні вигід і витрат за проектом, зокрема VFM (Value for Money), Cost-Benefit Analysis (CBA), Public Sector Comparator (PSC) тощо та передбачають обчислення показників чистого приведенного доходу і його похідних з використанням необхідної норми прибутку на вкладений капітал, яка має бути не нижча за вартість власних інвестиційних ресурсів.

Вигідність і доцільність реалізації проекту для держави та суспільства в цілому визначають суспільна корисність, бюджетна, екологічна та соціально-економічна ефективність. Оцінку суспільної корисності проекту державно-приватного партнерства пропонуємо здійснювати на підставі соціометричних методів шляхом визначення ступеня задоволення очікувань населення регіону

та вигідності в контексті сприяння розвитку окремої територіальної громади чи регіону у цілому. «Наприклад, мається на увазі створення умов для стійкого і ефективного розвитку систем життєзабезпечення міст, сіл, селищ; модернізація і розвиток комунальних систем; підвищення якості і надійності послуг, що надаються споживачам, установка додаткового технічного і програмного забезпечення щодо дистанційного моніторингу і контролю виробничих систем тощо» [3, с. 43]. Бюджетну ефективність проекту державно-приватного партнерства оцінювати шляхом порівняння і визначення співвідношення між дисконтованими потоками податкових надходжень до бюджету та бюджетних асигнувань. Екологічну ефективність – на підставі показників, що характеризують: вплив результатів реалізації проекту на навколишнє середовище, очікувані екологічні й пов'язані з ними соціальні, економічні та інші наслідки реалізації проекту. Їх перелік залежить від сфери реалізації проекту, а техніка оцінки ефективності ґрунтується на порівнянні фактичних значень показників із обраним стандартом або базовим (еталонним) значенням. Соціально-економічну ефективність проекту радимо оцінювати на підставі визначення внеску його результатів у соціально-економічний розвиток регіону. Така оцінка має враховувати галузевий і територіальний аспекти регіонального розвитку та відображати вплив результатів проекту на індикатори розвитку конкретної галузі та території, зокрема рівень економічного розвитку регіону, рівень інвестиційної активності, інноваційності, тенденції науково-технічного прогресу тощо. Крім того, вона повинна включати показники стану та якості трудових ресурсів, рівня життя населення і ступеня забезпеченості його потреб, широти охоплення населення результатами проекту тощо.

Вищевикладений підхід до оцінки ефективності проектів державно-приватного партнерства, на відміну від існуючих, конкретизує вектори ефективності та методичний інструментарій її оцінки з урахуванням інтересів різних стейкхолдерів, що забезпечує можливість інтегральної оцінки та сприяє прозорості прийняття рішень щодо укладення договорів про співпрацю держави та приватного бізнесу задля вирішення наявних соціо-еколого-економічних проблем.

Література:

1. Біла І.С., Іллічова У.І. Світовий досвід державно-приватного партнерства / І.С. Біла, У.І. Іллічова // Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове видання. – 2018. – Вип. 21. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://globalnational.in.ua/archive/212018/25.pdf>.
2. Про концепцію розвитку державно приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 739-р від 14 серпня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7392013%D1%80>.
3. Ткаченко И.Н. Методология отбора и оценки эффективности проектов государственно-частного партнерства с учетом интересов стейкхолдеров / И. Н. Ткаченко, Я. В. Савченко, М. В. Евсеева // Дискуссия. – 2014. – № 8(49). – С. 81–90.